

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتاب معلّم

(راهنمای تدریس)

جامعه‌شناسی (۲)

سال سوم آموزش متوسطه

رشته‌های ادبیات و علوم انسانی - علوم و معارف اسلامی

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

نام کتاب : کتاب معلم جامعه‌شناسی (۲) - ۳۸۹/۱

مؤلفان : دکتر احمد رجب‌زاده، اشرف پایمزد، ماه‌نیا قبادیان، فریده میرزانلو، پروانه زاهدی‌فر، محمدمهدی ناصری،

جلیل عزیزی و محمدشریف متولی‌الموتی

مجری : انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک

ویراستاران : افسانه حبیب‌زاده، سیداکبر میرجعفری و محمدکاظم بهنیا

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره‌ی کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

صفحه‌آرا : معصومه چهره‌آرا ضیابری

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران : تهران - کیلومتر ۱۷ جاده‌ی مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۵ - ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۴۴۵/۶۸۴

چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ دوم ۱۳۸۶

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹-۱۵۰۱-۵-۹۶۴ ISBN 964-05-1501-9

فهرست مطالب

بخش اوّل — کلیّات

مقدمه

۱	اهداف دوره‌ی متوسطه
۲	اهداف کتاب جامعه‌شناسی (۲)
۳	اصول انتخاب محتوا
۳	اصول سازمان‌دهی محتوا
۳	روش‌های تدریس
۴	اجزاء اصلی درس و کارکرد آن‌ها در تدریس
۸	ارزش‌یابی

بخش دوم — راهنمای عمل

۱۷	راهنمای استفاده از کتاب

فصل اول کتاب: هویت

۱۸	درس اوّل: نقش «موقعیت» در هویت‌یابی چیست؟
۱۹	درس دوم: نقش «دیگران» در هویت‌یابی چیست؟
۴۴	درس سوم: نقش «روایت»ها در هویت‌یابی ما چیست؟
۵۲	درس چهارم: بهتر است خود را با کدام ویژگی‌ها تعریف کنیم؟
۷۲	درس پنجم: «ایرانی» را با چه ویژگی‌هایی می‌شناسیم؟
۸۸	درس ششم: ما به‌عنوان «ایرانی» خود را با چه روایتی می‌شناسیم؟
۱۰۴	درس هفتم: «ایران» را چه قدر دوست داریم و در برابر آن احساس مسئولیت می‌کنیم؟
۱۱۶	

فصل دوم: مزایا

- ۱۳۵ درس اول: در جامعه مزایا بر چه مبنایی توزیع می‌شود؟
- ۱۳۶ درس دوم: به چه شکلی از توزیع مزایا «تبعیض» گفته می‌شود؟
- ۱۴۸ درس سوم: تراکم ثروت چگونه شکل می‌گیرد؟
- ۱۶۲ درس چهارم: تراکم قدرت چگونه شکل می‌گیرد؟
- ۱۷۸ درس پنجم: تراکم قدرت چه پیامدهایی دارد؟
- ۱۹۰ درس ششم: در چه شرایطی، تراکم قدرت در نظام اجتماعی کاهش می‌یابد؟
- ۲۰۱ درس هفتم: در کدام نظام قشربندی، امکان تحرک بیش‌تر است؟
- ۲۱۳ درس هشتم: گسترش دانش در برخورداری از مزایا و تحرک اجتماعی چه نقشی دارد؟
- ۲۲۶ درس نهم: چه عواملی تحرک اجتماعی را محدود می‌کند؟
- ۲۳۴ درس دهم: چگونه می‌توان محرومیت و انسداد اجتماعی را کاهش داد؟
- ۲۴۷

مسلان محترم، صاحب نظران، دانش آموزان عزیز و اولیای آنان می توانند نظر اصلاحی خود را در باره باروی مطالب

این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۳۶۳ ۱۵۸۵۵ - گروه درسی مربوط و یا پیام نگار: Email:

talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دفتر نامه یزنی و تایست کتاب پاره یی

بخش اوّل

کلیّات

مقدمه

آنچه امروزه توجه متخصصان آموزش و پرورش را به خود معطوف داشته است، پاسخ به این سؤال است که برنامه‌ریزان درسی، چه چیزهایی را با استفاده از چه روش‌هایی باید به دانش‌آموزان آموزش دهند که در زندگی حال و به‌خصوص آینده‌شان مفید باشند.

همگان در مورد این نکته اتفاق نظر دارند که دانش‌آموزان ما در شرایطی متفاوت از روزگار جوانی ما رشد می‌کنند و در آینده با مسائل کاملاً جدیدی روبه‌رو خواهند شد؛ به‌همین دلیل، در بسیاری از موارد، تشخیص این‌که آموختن چه چیزی به آن‌ها ضروری است و آموختن چه چیزی ضرورت ندارد و نیز مؤثرترین روش آموزش کدام است، بسیار مشکل است.

از طرف دیگر، دوره‌ی جوانی با ویژگی‌هایی چون تصمیم‌گیری مستقل، مسئولیت‌پذیری، آینده‌نگری و بازاریابی در مسائل از سایر دوره‌های زندگی متمایز می‌شود. جوان برای دستیابی به آن‌ها و ورود به دنیای بزرگ‌ترها نیازمند کسب مهارت‌های مختلفی است؛ نیاز دارد که بداند کیست، چگونه می‌شناسد، چگونه انتخاب می‌کند و چگونه عمل می‌کند. او نیازمند علمی است که او را تشویق به اندیشیدن، مطالعه و پژوهیدن در زندگی اجتماعی کند و جامعه‌شناسی شاید بیش‌ترین توان را برای این کار داشته باشد.

با توجه به مطالب فوق، در برنامه‌ی درسی جدید جامعه‌شناسی بر آموختن «روش آموختن» بیش‌تر تأکید شده است تا آموختن مجموعه‌ای از دانستنی‌ها؛ آموختن روش‌هایی که بر روحیه‌ی پژوهشگری، خلاقیت و نقادی تأکید می‌شود.

در این نگاه جدید، معلم نقش جدیدی در فرایند یاددهی - یادگیری به‌عهده دارد. در این نقش، یگانه وظیفه‌ی معلم به انتقال اطلاعات خلاصه نمی‌شود و او تجارب یادگیری را منحصر به گوش کردن و حفظ مطالب نمی‌پندارد.

در این نقش، معلم راهنما و تسهیل‌کننده‌ی شرایط مطلوب یادگیری است و به‌جای انتقال یک سوبیه‌ی مطالب، بر روش یادگیری، کسب تجربه و حل مسئله تأکید می‌ورزد. یکی از اهداف اصلی تهیه‌ی کتاب راهنمای معلم نیز ارائه‌ی راهبردهایی برای آموزش «روش‌های متنوع آموختن» است.

از اهداف و دلایل دیگر تألیف این مجموعه، تبیین و توضیح اهداف، اصول انتخاب و سازمان‌دهی محتوا و شیوه‌های ارزش‌یابی کتاب جامعه‌شناسی (۲) پایه‌ی سوم متوسطه در رشته‌ی ادبیات و علوم انسانی است.

از آن‌جا که کتاب حاضر با رویکرد جدیدی به آموزش علوم اجتماعی تهیه شده و در آن فرصت و امکان بیش‌تری برای ایجاد تجارب یادگیری دانش‌آموز فراهم شده است، تدوین کتاب راهنمای معلم امری ضروری می‌نمود.

البته اذعان داریم که «آموزش» از جهتی کاری ابتکاری و تجربی است و دبیران خلاق در این عرصه دست به نوآوری می‌زنند ولی نباید فراموش کرد که در انتخاب روش‌های آموزش متناسب، به اصول هماهنگی با اهداف، شیوه‌های سنجش و خصوصیات دانش‌آموزان، امکان مشارکت یادگیرنده، توجه به آثار پرورشی، و جامع‌نگری و اصول دیگری که علوم برنامه‌ریزی درسی، روان‌شناسی، روان‌شناسی پرورشی و روان‌شناسی یادگیری فرا روی ما قرار می‌دهند نیز باید توجه دقیق کرد.